

ואילו מעוטו של השטח הפנוי היה מן המערב, היות והכותל המערבי של המקדש היה קרוב לכותל הר הבית בצדו המערבי.

מקום שהיה רוב מדרתו של השטח הפנוי — שם היה רוב תשמישו. שהיו בצדו הדרומי של הר הבית לשכות רבות ובהם גם מקומות מגורים לכהן הגדול ולעוד ממונים על העבודות במקדש.

משנה ב:

כל האנשים הנכנסין להר הבית — נכנסין דרך הימין, ומקיפין את ההר, ויוצאין דרך שמאל.

חזין ממי שארעו דבר רע, כגון אבל או מנודה — שהוא מקיף לצד שמאל.

ומתוך שהוא משנה את דרכו, שואלים אותו: מה לך מקיף לשמאל? והוא עונה לשואלים: משום שאני אבל! ואז יודעים הכל שהוא אבל ויש מצוה לנחמו, ואומרים לו: השוכן בבית הזה — ינחמך!

או שהוא עונה על השאלה מדוע שינה דרכו לצד שמאל: לפי שאני מנודה! ואז אומרים לו: השוכן בבית הזה יתן בלבם של חבריך שנידו אותך — ויקרבוך חזרה אליהם, דברי רבי מאיר.

אמר לו רבי יוסי: אם כן, עשיתן לחבריו שנידוהו — כאילו עברו עליו, בנדותם אותו, את הדין. כי אם עשו כהלכה מדוע מברכים את המנודה שחבריו שנידוהו יחזרו ויקרבוהו?

אלא כך אומרים לו: השוכן בבית הזה יתן בלבך ותשמע לדברי חבריך, שעשו כהלכה

ככך שנידו אותך. וכשתשוב — הם יקרבוך!

משנה ג:

לפנים ממנו, בתוך שטח הר הבית מסביב לה-א לעזרה, ובסמוך אליה, במרחק עשר אמות מקיר העזרה, היתה גדר שהקיפה את חומות העזרה, והיתה אותה הגדר עשויה פורג עץ [קרשים קלועים זה בזה בצורה אלכסונית], גבוה עשרה טפחים.

ושלש עשרה פריצות היו בסורג [המקיף את כל חומות העזרה], שפרצום מלכי יון, ברצונם להוכיח כי גם לגויים מותר להכנס למקום הזה. וכשנצחו החשמונאים את מלכות יון חזרו וגדרו לפריצות אלו.

ולאחר שנצחו ישראל את מלכי יון בימי החשמונאים, גזרו שיהיו משתחיים ומודים לה' על הנצחון, כנגדם של הפרצות שזכו לגודרן, שלש עשרה השתחוויות, דהיינו, השתחוויה ליד כל פירצה שגודרה.

לפנים ממנו, מהסורג, היה החיל, שהוא משטח מוגבה מקרקעית הר הבית [בגובה אמה] ברוחב עשר אמות, עד חומות העזרה. [הסורג עצמו היה מעל המשטח המוגבה, וגדר אותו כלפי שטח הר הבית. כנגד כל פתח בחומת העזרה היה פתח בסורג, ובחיל].

ושתים עשרה מעלות היו שם, בחיל, כנגד כל פתח בחומת העזרה.

רום [גובה] המעלה — חצי אמה.

ושלחה [רוחבה] של כל מעלה — חצי אמה.